

GEBOEID BESTAAN

LUCAS 8: 22- 39

We leven allemaal in boeien, las ik ergens. Boeien van kortzichtigheid, vooroordelen, opvoeding, geslacht en ga zo maar door houden ons gevangen en kortwieken ons. Vaak zien we onze boeien niet eens en menen dat het zo hoort of niet anders is. Maar soms kunnen we ons bestaan als beklemmend ervaren en verbreken we de boeien. En dan proeven we eindelijk vrijheid. Vrije mensen, zo zijn we toch bedoeld? Er is moed nodig om vrij te leven, want de ketenen die ons vasthouden zijn sterk.

Dit verhaal uit Lucas is één en al beweging. Het begint met een storm van allure, die de boot waarin Jezus en zijn leerlingen zitten dreigt te verzwelgen. Ze zijn op weg naar de overkant van het Meer van Galilea. Maar zoals vaker bij dit meer steekt er plots een woeste valwind op en wordt dit zomerse boottochtje een angstig avontuur. De boot dreigt vol te lopen en de leerlingen van Jezus, toch ervaren vissers, worden doodsbenauwd. ‘We vergaan’, roepen ze in arren moede. En Jezus verbreekt de ban van de angst en spreekt de wind en de golven bestraffend toe en alles wordt weer kalm. Een wonderlijk en onbegrijpelijk tafereel! De leerlingen zitten stil van ontzag in de boot. Net zo min als wij kunnen zij dit duiden. Later zullen ze misschien gedacht hebben: had hij nu echt macht over wind en golven of hield de storm, zoals dat gaat met valwinden, opeens op zijn krachten op het water bot te vieren? Maar op dat moment was het geen natuurlijk fenomeen. Er gebeurde iets van een andere orde, de orde van het hogere. Ze waren verbijsterd, ‘wie is toch deze dat zelfs de wind en de golven hem gehoorzamen?’

Maar ze zullen nog meer te verduren krijgen. Want als ze uit de boot stappen en voet aan land zetten in het gebied van de Gerasenen (Gerasa was een luxe Hellenistische stad ten zuiden van het Meer van Galilea; tot op de dag van vandaag kunnen we de getuigen daarvan nog zien), krijgt het verhaal nachtmerrieachtige trekken. Er komt een man op hen af. Totaal verwilderd en ontredderd. Hij leefde aan de rand van het menselijke bestaan, rots graven waren zijn woning. Waanzin spat van hem af. Angst maakt hem agressief, ketenen kunnen hem niet houden, zelfs kleren zijn hem teveel. Hij schreeuwt en valt voor Jezus neer.

Een bijna hysterisch verhaal. Ze hadden uiteraard over deze gevaarlijke wildeman gesproken in de stad. Wat moet je met zo iemand? Ze hadden hem aan handen en voeten geboeid. Een hele klus, want hij was onnatuurlijk of beter duivels sterk. En dat bleek ook vaak genoeg, want hoe dik de boeien ook waren, hij trok ze naar verloop van tijd kapot. En dan zwierf hij rond op eenzame plaatsen, schreeuwend en vloekend. Maar ze durfden hem niet te doden, want, wie weet, zouden de demonen die hem dreven wel wraak kunnen nemen. Maar opnieuw laat Jezus zich niet leiden door de angst en spreekt hem aan. Niet over hem, maar tot hem. En vraagt simpel: hoe heet je? Wie ben je? Maar hij is niet iemand. Vertwijfeld klinkt het: 'Legioen'. En ter verklaring zegt de schrijver, Lucas, een arts van professie, er woonden namelijk veel demonen in hem. We zouden tegenwoordig misschien zeggen: deze man leed aan een meervoudige persoonlijkheidsstoornis of dissociatieve identiteitsstoornis, hoewel het altijd wat riskant blijft onze psychiatrische termen op deze oude verhalen te plakken. In zekere zin haalt het de kracht eruit. Maar deze demonen – laten we maar bij de beeldtaal van het verhaal blijven – leggen het af tegen de Jezus. Deze machten van de dood en de onderwereld kunnen niet op tegen de Levende. Ze smeken hem te mogen vertrekken, niet terug naar die onderwereld, maar naar een kudde varkens, die daar graasde. En zo geschiedt. Ze trokken uit de

man en in de varkens(uiteraard onreine dieren voor de Joden) en dan stort de hele kudde zich in het meer.

Een verhaal met mythische dimensies, waar ons verstand niet op is berekend. Van een zelfde orde is het als het tot rust brengen van de storm. Maar als we het transponeren naar een existentieel niveau zou je kunnen zeggen dat het gaat over onze eigen stormen, onze uiterlijke en innerlijke. Onze onrust, ongedurigheid, onze angsten. Ze houden ons in de ban. Verlangens, verleidingen trekken ons heen en weer. Wie ben je? Wat wil je? Waar ben je naar op weg en waar ben je op gericht? Op van alles en nog wat. Hoe is onze naam? Legioen. Het is niet zo moeilijk die naam op ons vaak gefragmenteerde bestaan te plakken.

Eenvoudig leven, hoezeer verlangen we daarnaar, maar tegelijk 'boeit' het vele ons mateloos. Deze man werpt zijn boeien af, komt tot zichzelf en wordt mens 'gekleed en bij zijn volle verstand'. De mensen komen met vrees en beven om hem te zien. Maar het is te groot voor hen en ze vragen Jezus te vertrekken. Sommige dingen breken zo in in onze werkelijkheid dat we er geen weg mee weten, zelfs als het goede dingen zijn. De demonen van de bezeten man konden ze plaatsen, maar de nabijheid van de Levende niet. Het zet hun wereld op de kop. Goedheid als levensprincipe roept op tot een andere manier van leven en daar waren deze Grerasen niet aan toe. Het zou wellicht het einde kunnen betekenen van hun luxe en rijke leven. Dat was hun zo dierbaar en daar zaten ze zo aan gebakken, dat ze die boeien op de koop toenamen. Dus stapt Jezus in de boot om terug te varen naar de andere oever en laat hen achter.

ER IS EEN POORT IN DE NACHT

I KONINGEN 17: 17- 24 EN LUCAS 7: 11- 17

De hierboven vermelde tekstverhalen passen naadloos bij elkaar. Je zou haast kunnen zeggen dat Lucas 7 een evangelische uitwerking is van die geschiedenis van Elia uit I Koningen. Alleen nog soevereiner. Let vooral op de encenering van dat verhaal uit Lucas.

Jezus is op weg met zijn discipelen en een grote schare volgelingen van Kafarnaüm naar Naïn, dat 40 kilometer ten zuiden ervan ligt. En als ze er vlakbij zijn komt uit de poort van dat stadje een groep mensen. Treurende mensen, want vooraan wordt op een baar het levenloze lichaam gedragen (men kistte de doden niet) van een jongen, de enige zoon van een weduwe. Met recht grote treurnis, zo'n jong leven weg en een achterblijvende vrouw zonder toekomst – in het verhaal uit I Koningen is de weduwe ook nog een vreemdeling. De weduwe en vreemdeling, we kennen ze uit de Bijbel als de vertegenwoordigers van de ontrenten en kanslozen. Daarom is Jezus, zo lezen we 'door medelijden bewogen'. En als dan de stoet van de dood de stoet van het leven, van de Levende, ontmoet en kruist(!) heeft de dood geen kans. Jezus raakt de baar aan – de dragers staan stokstijf: hij overschrijdt een grens. En dan zegt hij: 'Jongeman, ik zeg je: sta op!' En de jongen, de 'dode', staat er zelfs, gaat rechtop zitten en begint te praten. Wat hij zegt vermeldt ons verhaal niet, maar wel lezen we dat Jezus hem aan zijn moeder terug gaf. En dat zijn vrijwel dezelfde woorden als die uit I Koningen, 'Elia nam het kind op, droeg het naar beneden en gaf het aan zijn moeder terug. "Kijk, uw zoon leeft". Interessant dat 'teruggeven' alsof ze in de handen gevallen waren van een vijandige macht en Jezus hen verlost heeft en ze dan teruggeeft. En misschien werd dat ook wel zo gezien. De dood

als vijandige macht. Hoe dan ook, deze bevrijding uit de dood vervult de mensen met ontzag. Het land gonst: een groot profeet is onder ons opgestaan. Een vermoeden van heil in de barre tijden van Romeinse overheersing vervult de mensen met vreugde. Psalm 30 resoneert: 'U hebt mijn weeklacht en geschrei/ veranderd in een blijde rei'.

En nu onze realiteit. Dit zijn ongetwijfeld mooie verhalen, fraai gecomponeerd en zo, maar... in het echte leven gaat het anders toe. Daar worden kinderen ziek om niet meer beter te worden. Daar verongelukken ze. Daar zijn oorlogen die kinderen inzetten of oorlogen die kinderen wegvagen. Van Afrika tot het nabije oosten zijn kinderen het slachtoffer van geweld of honger en komt de rouwstoet van hen niet de processie van het leven tegen. Of nog schrijnender: in zuid Polen ligt een indrukwekkend bedevaartsoord, genaamd Czestochowa. De icoon van de Zwarte Madonna trekt vele vrome gelovigen. Processies die in stille aanbidding gaan naar deze heilige plek. Maar als je 50 kilometer naar het noorden rijdt zie je een plaatsnaam bordje, waarop Oswiecim staat, Auschwitz. Een naam die de echo met zich mee draagt van de hel. Het staat voor onwaarschijnlijke agressie, dood en vernietiging. Is dat niet veeleer de trieste realiteit van deze wereld, waarop alles stukloopt? Een bedevaartsoord, een processie van de Levende, mooie beelden en verhalen, maar ze raken onze echte wereld nauwelijks of niet.

Maar voor we het boek van het leven dichtslaan, voor we ons verontwaardigd afwenden van sprookjes en verhalen over de Levende die sterker is dan de dood, even dit: willen we echt leven met dichtgeslagen boeken, zonder hoop en zonder perspectief? Willen we dat echt of is het eigenlijk een wanhoopsdaad, omdat we die realiteit van moord en doodslag en honger en onrecht niet aankunnen of ons er door laten overmeesteren? Als dat laatste het geval is – en vergeet niet dat dat je bijna altijd meezuigt naar somberheid - kunnen we misschien toch proberen de hoge tonen

van deze verhalen op te vangen. Want dan hoor je dat ze bedoeld zijn om juist die realiteit van wanhoop en dood en onrecht te doorbreken. En ze zijn waar, omdat ze de onwaarachtigheid aan de kaak stellen. Ze zijn waar, omdat ze het onrecht in deze wereld ontmantelen. Ze zijn waar, deze verhalen, omdat ze heil en zegen aanzeggen en al het boze en kwaadaardige tegen het licht houden. We zijn niet overgeleverd aan de nachtmerries van deze wereld, maar aan Gods droom. Nogmaals psalm 30(nu de onberijmde versie): ‘U hebt mijn klacht veranderd in een dans/ mijn rouwkleed weggenomen, mij in vreugde gehuld’.

We zijn niet uit het licht gevallen.

Deze verhalen geven ons wellicht moed om toch dat boek van het leven open te slaan. Om boven alle ellende uit die hoge tonen te horen van heil en zegen, van vreugde en dans. Want alleen dan blijft het leven waard om te leven en zien we licht. Om met de titel van een boek te spreken, dat handelt over de pestepidemie in Venetië ‘Er zijn poorten in de nacht’.